

Meie: 13.06.2017 nr 1-5/2179

Keskkonnaühenduste avalik pöördumine: puidurafineerimistehase rajamisega kaasnevad märkimisväärsed ohud

Seoses Emajõe ja Tartu lähisteleva planeeritava suure puidurafineerimistehasega seisab Eesti ühiskonnal lähiaastatel ees oluline otsus – tuleb selgitada võimalikult täpselt, millised mõjud kaasnevad tehase ehitamisega loodusele ja elukeskkonnale, ning otsustada, kas need kaaluksid üles potentsiaalse kasu riigi majandusele.

Tuleb möönda, et arendajate välja käidud arvud tehase prognoositavast mõjust Eesti majandusele (näiteks SKP kasv 1,1–1,4%), on muljetavaldavad. Samas on oluline kohe alguses selgelt aru anda, et ka potentsiaalne mõju keskkonnale on tohutu. Ühelt poolt seisab mõjude hindamise ja leevenduste otsimise etapp alles ees, ent teiselt poolt tuleb meeles pidada, et selliseid näiteid meil sisuliselt pole, kus oluline tööstuse või taristu investeeringu objekt oleks jäänud tegemata liialt suureks hinnatud keskkonnamõju tõttu.

Seetõttu rõhutab Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO), et tehase rajamisega kaasnevad märkimisväärsed ohud, mis edasises protsessis vajavad laia avalikkuse tähelepanu, eksperturinguid ning neile toetuvat debatti.

Viis olulisemat tehase rajamisega seotud ohtu, mille realiseerumise tõenäosus on suur:

Oht 1. Emajõe ja Peipsi järve vee seisund jääb olemasolevale halvale tasemele või halveneb veelgi. Praegu on nii Emajõe kui ka Peipsi järve ökoloogiline seisund “halb” (veekogude seisundit hinnatakse skaalal väga hea, hea, kesine, halb, väga

halb). Ida-Eesti veemajanduskava 2015–2021, mis lähtub veepoliitika raamdirektiivis ja veeseaduses sätestatust, on seadnud eesmärgiks, et aastaks 2027 on vee seisund neis veekogudes “hea”. Seega ei ole piisav, kui saab öelda, et tehase rajamise järel Emajõe ja Peipsi seisund ei halvene. Eestil on soov ja kohustus seisundit oluliselt parandada ning tehasega kaasnevat täiendavat veereostust tuleb kindlasti vältida. Selleks tuleb rajada suletud veekasutusega süsteem või puhastada heitvesi sisse võetava jõeveega samale tasemele. Loe lisaks: <http://tartu.postimees.ee/4030031/kuno-kasak-puidutehas-tartu-kulje-alla-kas-emajoge-ja-peipsit-saab-kaitsta>

Oht 2. Eesti metsade olukord halveneb veelgi. Eesti metsandus on paraku seisus, kus nii suure uue puidutarbija turule tulek survestab metsaressurssi veelgi. Metsanduse arengukava ja metsaseadus küll deklareerivad säästvat metsandust, ent tegelikkuses seda ei taga. Riik ei tea, kui suur on raiemaht jooksva aastal ega ole jätnud endale ühtki reaalselt hooba raiemahu piiramiseks. Riigil pole head ülevaadet metsaelustiku käekäigust. Vähesed tehtud uuringud (näiteks <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1754504816301179>) näitavad, et raieintensiivsus ja raiete ebapiisav planeerimine mõjuvad juba praegu metsaelustikule negatiivselt ning liiga intensiivne raie viib metsades seotud süsinikuvaru vähenemiseni. Uue suure puidutarbija lisandumine turule põlistab või halvendab olukorda. Enne järgmisi suuri investeeringuid metsasektorisse tuleks muuta säästev metsandus Eestis reaalsuseks ning tagada see ka poliitikadokumentide ja seadustega.

Oht 3. Tehase puiduvarumispoliitika pole vastutustundlik. Tänapäeval ja keskkonnasõbralikul puidutööstusel peaks olema selge keskkonnapoliitika, sh varutav puit säästva metsanduse FSC sertifikaadiga. Arendajad ei ole soovinud sertifitseeritud puidu kasutamise end piirata ning liigset raiesurvet Eesti metsadele pareeritakse väitega, et vajaduse korral imporditakse tehasele tarvilik puit suures mahus naaberriikidest, näiteks Lätist. Ent ka Läti seisab vastamisi sarnaste probleemidaga nagu Eesti – ka nende metsad on tugeva raiesurve all, mis mõjutab metsade elustikku. Puiduvarumine peab olema vastutustundlik ühtviisi nii kohaliku kui ka imporditud puidu osas.

Oht 4. Eriplaneeringu keskkonnamõjude hinnang (keskkonnamõju strateegiline hindamine) ei anna adekvaatseid tulemusi. Tavapärased selgub mõjude hindaja riigihankel vähempakkumise teel. Seega äärmiselt kaaluka töö tegijaks saab kõige

odavama pakkumise tegija, mis ei anna kindlust mõjude hinnangu kvaliteedi suhtes. Ühtlasi ei anna tavapärane keskkonnamõjude hinnang piisavalt vastuseid tehase mõju kohta. Sellise mastaabiga puidutööstuse rajamise mõju väljaselgitamine nõuab mõju hindamisest laiemaid uuringuid. Nende hulka peaksid kuuluma metsaressursi uuring ning tehase mõju uuring metsade elurikkusele erinevate raiestsenaariumite korral.

Oht 5. Tehase tegevusega seotud keskkonnanõuete ja regulatsioonide leevendamine tulevikus. EKOt teeb ettevaatlikuks riigi viimaste aastate sage praktika aidata majandusraskustesse sattunud suurettevõtteid keskkonna arvelt, leevendades oluliselt keskkonnanõudeid või -makse, sealjuures sageli mõjusid hindamata. Põlevkivi- ja turbasektori maksuleevendus, Saaremaa süvasadama kasutamine kaubasadamana ning mitmed negatiivse mõjuga metsaseaduse muudatused metsatööstuse huvides on viimasest kümnendist vaid mõned näited sellest tendentsist. Puidurafineerimistehase rajamine võib anda põhjendamatult suure kaaluga ootuse tooraine kättesaadavusele metsapoliitika edasisel kujundamisel, vähendades selle kaudu muude metsast saadavate hüvede niigi alahinnatud kaalu otsuste langetamisel.

EKO leiab, et eelmainitud ning veel keskkonnamõju hindamise protsessi käigus välja selgitatavaid ohte ning võimalikke negatiivseid mõjusid keskkonnale ei tohi ignoreerida ning nende ärahoidmiseks on tarvis nii riigi kui ka tehase arendajate täiendavaid selgeid tegevusi ning koostööd, mis ohud välistaksid/minimeeriks. Vaid nii tuleb kõne alla puidurafineerimistehase rajamine ilma keskkonda ohvriks toomata.

Eesti Keskkonnaühenduste Koda ühendab kümmet keskkonnaorganisatsiooni: Eestimaa Looduse Fond, Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Balti Keskkonnafoorum, Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex", Läänerannik, Nõmme Tee Selts, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering.

Vivika Veski

Eesti Keskkonnaühenduste Koda, koordinaator

/allkirjastatud digitaalselt/